

Helyi önkormányzati reform: stratégiai irányok és első lépések

A Magyar Önkormányzatok Szövetsége felhívására az országgyűlési választások előtt közösen álltunk ki a magyar önkormányzati rendszer reformja mellett. Kezdeményeztük, hogy a parlamenti választásokat követően megalakuló kormány sürgősen kezdjen egyeztetéseket az önkormányzatokkal. Kifejeztük a hitünket abban, hogy a kormány és az önkormányzatok partnerségre épülő, kölcsönös tiszteleten alapuló együttműködés szolgálja leginkább Magyarország jövőjét és polgárainak érdekeit.

Üdvözljük a magyar választópolgárok döntését, amellyel új irányt szabtak hazánk fejlődésének. Biztosak vagyunk abban, hogy döntésükben szerepet játszott, hogy a Tisza Párt választási programjában vállalta az önkormányzatok elvett jogköreinek és forrásainak a visszaadását. Javasataink azt a célt szolgálják, hogy érvényt szerezzenek ennek a választói akaratnak és a felálló új kormánnyal való konstruktív tárgyalási folyamat kiindulópontjai legyenek.

1. Meg kell erősíteni az önkormányzatok *önállóságának alkotmányos védelmét*. Alkotmányos szintre kell emelni a szubszidiaritás elvét: közfeladat csak akkor kerülhessen magasabb szintre, ha az ott bizonyíthatóan hatékonyabban és eredményesebben látható el. Az önkormányzatok forrásait, vagyonát és hatásköreit érintő döntések kizárólag átlátható, normál jogalkotási eljárás keretében, megfelelő garanciák mellett születhessenek meg.
2. Meg kell erősíteni az *önkormányzati érdekegyeztetés* rendszerét. Törvényben rögzítve létre kell hozni a kormány és az önkormányzatok közötti, rendszeresen működő érdekegyeztető fórumot. Amely törvényi szinten rögzített világos jogosítványokkal rendelkezik, és amelynek véleménye az önkormányzatokat érintő jogszabályok és költségvetési döntések előkészítésében érdemi súllyal bír.
3. Vissza kell adni az önkormányzatoknak azoknak a *feladatoknak* az ellátását, amelyeket hatékonyabban tudnak ellátni, mint a központi kormányzat. A feladatok újragondolását elemzésekre és az önkormányzatokkal való egyeztetésre kell alapozni. Az önkormányzatoknak érdemi beleszólási lehetőséget kell biztosítani azon közszolgáltatások esetében is, amelyek tartósan állami fenntartásban maradnak.
4. Rövid távon is rendezhető, hogy önkormányzati feladat legyen például a védőnői szolgálat, az építésügyi és a gyámügyi igazgatáson belül különösen a gyermekvédelem. Választási visszaélések jövőbeli megelőzése érdekében a lakcím-bejelentkezés jegyző általi kontrolljának biztosítása célszerű. Az önkormányzati köztisztviselői bérrendezésből kimaradt települések az emelés fedezetét kapják meg.
5. Az alapfokú és középfokú oktatási intézmények, illetve a szakiskolák fenntartása esetében is sok érv szól amellet, hogy az állami finanszírozással együtt kerüljenek vissza azokhoz az önkormányzatokhoz vagy önkormányzatok szabad társulásaihoz,

amelyek ezt vállalják. Az önkormányzati feladattelepítés mellett a tankerületek mai rendszerét megszüntetve ki kell alakítani az oktatási intézmények szakmai és törvényeségi felügyeletének formáit és felelősségi szintjét. Az önkormányzati fenntartásba visszakerülő iskolák esetében fel kell mérni az esetlegesen elmaradt amortizáció mértékét. Az Európai Unió Helyreállítási Alapjának keretében átfogó iskolafelújítási programot kell indítani.

6. A helyi önkormányzati feladatok átalakítása során az eszközök értékében bekövetkező változásokat ellenértékét biztosítani kell. A jövőbeni fejlesztési politikák megalapozásához szükség van a helyi önkormányzatok tulajdonában maradt közművek, kommunális szolgáltató létesítmények elmaradt karbantartási, felújítási kiadásainak számbavételére és rendezésére is.
7. *A községek önkormányzati önállósága megőrzendő érték.* Ugyanakkor a községtársulásoknak, városoknak nagyobb szerepet kell vállalniuk a közszolgáltatások, a települési infrastruktúra működtetésében és fejlesztésében. Javasoljuk, hogy az önkormányzati rendszer területi struktúrája rövid távon ne változzon. Alapos felmérések, szakmai és az önkormányzatok egyeztetések során lehet eldönteni, hogy milyen szerkezetben, társulásokkal vagy differenciált hatáskörökkel lehet a helyi működőképességet biztosítani. Esélyt kell adni a megyei önkormányzatoknak érdemi integrációs, koordinációs feladatok betöltésére. Az aprófalvas, periférikus térségek segítése a megyeszékhelyekkel, kisvárosokkal összefogva történhet meg.
8. *A fővárosi kormányzás jelenlegi végletesen megosztott modellje nem teszi lehetővé az átfogó, kölcsönösen előnyös működtetési és fejlesztési döntéshozatalt.* Az önkormányzati és a területfejlesztésről szóló törvények kiemelkedő feladata intézményesíteni a többmillió metropolisz térség partnerségen alapuló kormányzási modelljét.
9. *A versenyképes járáások programot le kell zárni.* A hozzá kapcsolt Területfejlesztési Alap rendszerét meg kell szüntetni. A HIPA bevételi többlet nem szolgálhat kötelezően a támogatások fedezetéül. A ma befizető önkormányzatokat mentesíteni kell a 2026 második félévre tervezett befizetési kötelezettségek alól. A már jóváhagyott programokat az év második felében a központi költségvetés finanszírozza.
10. *A szolidaritási hozzájárulás jelenlegi rendszerét meg kell szüntetni.* 2027-ben a befizetési kötelezettséget az előző évi helyi iparűzési adóbevétel 15 százalékában kell maximalizálni és ezzel együtt kizárva annak lehetőségét, hogy az önkormányzat a központi költségvetés nettó befizetője legyen.
11. *Új, átlátható és igazságos települési és területi kiegyenlítő programot kell alkotni,* amelynek forrását a szolidaritási hozzájárulás átalakított rendszere biztosítja. A költségvetési bevétel-kiegyenlítést nem lehet kizárólag az adóerőképesség mutatószámára alapozni. Olyan kiegyenlítő mechanizmust kell alkalmazni, amely egyaránt figyelembe veszi az önkormányzatok bevételeit és ellátandó feladatait. A

befolyt bevételeket átlátható és igazságos módon elosztva kell területi kiegyenlítésre felhasználni.

12. *Saját bevételek* a helyi önkormányzati önállóság alapfeltételei. Ennek érdekében meg kell szüntetni a helyi iparüzési adó felhasználási kötöttségeit. A helyi költségvetés HIPA függését csökkenteni kell más saját bevételi lehetőségek ösztönzésével és a központi adóbevételek megosztásával.
13. Az *adómegosztást* ismételten be kell építeni a helyi önkormányzatok finanszírozási rendszerébe. Elsősorban a kistelepüléseknek számára különösen fontos gépjárműadó fokozatos, 2029-ig több lépcsőben történő megosztására van szükség. A megosztott gépjárműadó a fővárosban a forrásmegosztás részét képezi. Az átengedett gépjárműadóból befolyó bevételeket teljes egészében az utak fejlesztésére és a közlekedéshez kapcsolódó környezetvédelmi feladatokra kell fordítani.

A helyi önkormányzati feladatok és a források változásaihoz igazítva a személyi jövedelemadó egy részét szintén vissza kell adni az önkormányzatoknak. Ez jelentős és kiszámítható bevételt biztosít az önkormányzatok számára. A helyben felhasznált adók növelése erősíti a lakosság helyi kötődését és adótudatosságát.

14. A *központi költségvetési támogatások* módszereit tovább kell fejleszteni. Szakmai párbeszédet kell indítani az önkormányzati feladatok hatékonyabb és igazságosabb állami finanszírozásáról. Azonos összegű működtetési támogatásban kell részesíteni szektorsemleges módon az állami, önkormányzati és a más (egyházi, alapítványi, magán) szolgáltatókat. Az egyedi működési és beruházási támogatások gyakorlatát meg kell szüntetni.
15. A „*feladatfinanszírozás*” átalakításával új támogatási módszereket és szabályozást kell bevezetni. Ennek során a költségvetési támogatások rendszerét egyszerűsíteni kell, egyértelműen elkülönítve a kiadásokat és a bevételek különbségeit célzó támogatásokat. Az intézményi kapacitásmutatók mellett az igényeket mérő objektív statisztikai mutatókat kell alkalmazni, növelve a szabad felhasználású támogatások szerepét. A támogatások összegét az adott feladat egyes település-csoportokban mért átlagos kiadási szintjéhez kell igazítani. A városi tömegközlekedés finanszírozását rendezni kell, egységesen kötelező feladattá nyilvánítás útján. A turizmus többletköltségeivel terhelt településeken vissza kell állítani az idegenforgalmi adóbevétellel azonos összegű költségvetési támogatást.
16. A *kedvezőtlen költségvetési helyzetű kistelepülések* biztonságos finanszírozásához ki kell dolgozni a kiegészítő támogatások új elosztási módszerét. Ezen legrosszabb pénzügyi helyzetű önkormányzatok kiegészítő támogatásainak elosztásakor mind a területi különbségeket, mind a települési adottságokat figyelembe kell venni.
17. A *Helyreállítási Alap* forrásainak legalább felét önkormányzati beruházásokra kell fordítani. A Helyreállítási Alapból folyósítandó támogatásokat az elmaradt fejlesztésekre, az önkormányzatokhoz visszakerülő eszközállomány

rekonstrukciójára, pótlására kell fordítani. A kohéziós források elosztásakor figyelembe kell venni a települések között meglévő aránytalanságokat. Az önkormányzatoknak juttatott források elosztásánál az önkormányzati érdekegyeztető fórum javaslata alapján kell dönten. Szükség van a már megítélt, de még nem folyósított támogatások felülvizsgálatára.

18. Az önkormányzatok *fejlesztési forrásokhoz* jutásának főbb elveit és finanszírozási formáit tovább kell fejleszteni. Az önkormányzati felelősségi köröket érintő központi forrásból történő fejlesztések tervezése, odaítélése nyilvánosan kontrolálható legyen. A kiemelt beruházásokról szóló kormányrendeletek helyi építési szabályzatokat felülíró rendelkezéseinek felülvizsgálata szükséges. A plázastop eltörlése indokolt.
19. Az önkormányzati *hitelfelvétel szabályozási* gyakorlatát tovább kell fejleszteni. A hitelképesség vizsgálata a banki gyakorlathoz hasonlóan a működési költségvetés egyenlegére épüljön, kiegészítve az adósságállomány a helyi költségvetés összegének százalékban meghatározott korlátjával. Az önkormányzati hitelfelvétel központi engedélyezésének gyakorlatát meg kell szüntetni. Ugyanakkor következetesen érvényesíteni kell az önkormányzati csődtörvény eljárási rendjét és módszereit. A folyószámlahitel visszafizetés évvégi határhoz kötött formális - és így könnyen kijátszható - szabályát módosítani kell.
20. A *költségvetési gazdálkodás* továbbfejlesztése folyamatos, hosszabb távon megvalósítandó feladat. A Magyar Államkincstár információs rendszerében elérhető pénzügyi adatok hasznosítását javítani kell. Erre épülve továbbfejlesztendők a helyi feladatok és programok költségvetési tervezési módszerei. A részletes költségvetési beszámoló adatok összehasonlító értékelésével (benchmarking) a helyi gazdálkodás hatékonysága javítandó. Nem szükséges kötelezővé tenni az önkormányzatok számára a kincstári számlavezetést.